

Masarykova univerzita
Ekonomicko-správní fakulta
Studijní obor: Veřejná ekonomika a správa

KLIENTELISMUS VE VEŘEJNÉ SPRÁVĚ

Clientelism in Public Administration

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Miloš FIŠAR

Autor: Mgr. Magdaléna Manková

Brno, 2017

Jméno a příjmení autora: Magdaléna Manková
Název diplomové práce: Klientelismus ve veřejné správě
Název práce v angličtině: Clientelism in Public Administration
Katedra: Katedra Veřejné Ekonomie
Vedoucí diplomové práce: Ing. Miloš Fišar
Rok obhajoby: 2018

Anotace

Předmětem práce je zjištění, jak silně je vnímána přítomnost klientelismu ve veřejné správě, konkrétně na úrovni zastupitelstev obcí s rozšířenou působností. Teoretická část práce definuje veřejnou správu, představuje jev klientelismus. Na ni pak navazuje část praktická, která se věnuje určení výzkumného vzorku, sestavení výzkumného dotazníku, sběru dat a jejich interpretaci a konečnému výstupu, indexu vnímání klientelismu mezi zastupiteli obcí s rozšířenou působností.

Annotation

The aim of this thesis is to find out how strong is the perception of clientelism in public administration, more specifically at the level of regional municipalities. The theoretical part, which defines public administration, introduces the concept of clientelism, is followed by a methodological part defining the sample of the study, questionnaire construction, data collection and its interpretation, and the outcome, which is the clientelism perception index among the representatives of regional municipalities.

Klíčová slova

klientelismus, veřejná správa, politická podpora, výhody, služby, veřejné zakázky

Keywords

clientelism, public administration, political support, favouritism, privileges, public contracts

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci *Klientelismus ve veřejné správě* vypracovala samostatně pod vedením a uvedla v ní všechny použité literární a jiné odborné zdroje v souladu s právními předpisy, vnitřními předpisy Masarykovy univerzity a vnitřními akty řízení Masarykovy univerzity a Ekonomicko-správní fakulty MU.

V Brně dne 8.12.2017

vlastnoruční podpis autora

Poděkování

Děkuji především svému vedoucímu práce panu Ing. Miloši Fišarovi za cenné rady, čas a trpělivost, které věnoval mně a mé práci, a především flexibilitu. Současně děkuji své nejbližší rodině, bez jejíž podpory by celé studium a zpracovávání této práce bylo nemožné. Děkuji také všem respondentům, kteří se zúčastnili výzkumu a umožnili tak dokončení práce.

OBSAH

ÚVOD	6
1 KLIENELISMUS VE VEŘEJNÉ SPRÁVĚ	10
1.1 VEŘEJNÁ SPRÁVA.....	11
1.2 KLIENELISMUS	11
1.3 HISTORICKÉ POZADÍ DEFINICE KLIENELISMU	12
1.4 NOVODOBÉ DEFINICE KLIENELISMU	12
1.5 KLIENELISMUS V ČESKÉM POLITICKÉM PROSTŘEDÍ	14
1.6 KLIENELISMUS A DEMOKRACIE.....	15
1.7 JE KLIENELISMUS TRESTNÝ A PROČ BY MĚL BÝT VNÍMÁN JAKO PROBLÉM?.....	16
1.8 PŘÍKLADY KLIENELISTICKÉHO JEDNÁNÍ V ČESKÉM PROSTŘEDÍ.....	17
1.8.1 <i>Kauza ROP Severozápad</i>	18
1.8.2 <i>Veřejná zakázka na provozovatele MHD Třebíč</i>	18
1.9 MOŽNOSTI POTÍRÁNÍ KLIENELISMU V ČESKÉ REPUBLICE	18
1.10 MĚRITELNOST KLIENELISMU.....	20
2 METODICKÁ ČÁST	21
2.1 OPERACIONALIZACE A KONSTRUKCE DOTAZNÍKU.....	21
2.2 VÝZKUMNÝ VZOREK.....	22
2.3 SBĚR DAT	22
2.4 KONSTRUKCE UKAZATELE A INTERPRETACE DAT	23
2.5 DISKUSE.....	29
ZÁVĚR A DOPORUČENÍ	32
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	34
INTERNETOVÉ ZDROJE:	35
SEZNAM GRAFŮ	37
SEZNAM TABULEK	37
SEZNAM OBRÁZKŮ	37
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	37
SEZNAM PŘÍLOH	37
PŘÍLOHA 4 CD SE SHROMÁŽDĚNÝMI DATY Z DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	42

ÚVOD

Mezinárodní nevládní organizace Transparency International (dále TI) každoročně zveřejňuje tzv. index vnímání korupce *Corruption Perception Index* (dále CPI) a to od roku 1995. Česká republika se v indexu objevuje poprvé v roce 1996, a umísťuje se mezi 54 zahrnutými zeměmi na 25. místě se skóre 5,37 z 10, kdy 10 (100 od roku 2012) charakterizuje zemi, ve které je korupce vnímána nejméně, 0 naopak zemi, kde je korupce vnímána nejsilněji. (Transparency International, 2017)

Srovnávání v čase pomocí CPI není úplně bez problémů, protože se jednak měnil rozsah zemí, které jsou srovnávány (poprvé 41, nyní 176), ale především se měnila konstrukce celého indexu, resp. došlo ke změnám použitých metod šetření. Současně je nutné vzít v potaz, že CPI byla původně 10 bodová škála, ovšem o roku 2012 se operuje se škálou 100 bodovou. Nicméně, i přesto jsou patrné některé trendy. Nejsilněji byla korupce v České republice vnímána v roce 2002, kdy se mezi evropskými zeměmi zařadila na poslední sdílené místo současně se Slovenskem a Lotyšskem se skóre 3,7. U nás mohla být situace způsobena především působením opoziční smlouvy mezi vládními stranami ODS a ČSSD, což byla podle některých autorů také doba, která nastartovala vhodné podmínky pro bujení klientelistických vazeb. Další pokles nastal po roce 2010, který je spojován s další krizí vlády a pádem vlády Miroslava Nečase, kauzou jeho tehdejší poradkyně spojenou se zneužíváním zpravodajských služeb a klientelistickými vazbami na vlivné podnikatele. Tehdy dosahoval index 4,6, potažmo 4,4 v následujícím roce. (Transparency International, 2016) Nebo dále pak zadržení bývalého hejtmana Středočeského kraje Davida Ratha v roce 2012 v souvislosti s kauzou týkající se poškozování zájmů Evropské Unie, přijímání a úplatků, uplácení a sjednávání výhod při zadávání veřejných zakázek. (ČTK, 2017a) Toto období vnímají někteří jako období počátku velké krize politických stran (více viz subkapitola 1.5). Vzrůstající tendence od té doby může být spojena s větší důvěrou obyvatelstva v právní systém v souvislosti s různými korupčními kauzami, které jsou v posledních letech rozplétávány a jejichž účastníci se dostávají před soud a ze svých činů se zpovídají.

V lednu 2017 publikovala TI (Transparency International, 2016) zprávu o *Indexu vnímání korupce za rok 2016*, kde upozorňuje na propad, ke kterému meziročně došlo po loňském výrazném zlepšení, kdy jsme se ve světě mezi 167 zeměmi umístili na 37. místě, výsledky za rok 2016 Českou republiku odsouvají zpět na 47. místo ze 176 zúčastněných zemí. V rámci

Evropy figuruje Česká republika na sdílené 19. pozici. Dle TI může tento propad být způsoben absencí přijímání zákonů potírajících korupci a boje mocenských skupin, případně neuspokojivé řešení některých korupčních kauz, kdy se ukazuje, že systém je mnohdy nastaven tak, že ač se některé jednání může jevit jako nekalé, zákon ho nezakazuje.

Globální zpráva o konkurenceschopnosti (dále GCR), která je každoročně zpracovávána Světovým ekonomickým fórem (World Economic Forum, 2017) řadí dle hodnoty indexu globální konkurenceschopnosti (dále GCI) pro období 2017-18 Českou republiku na 31. místo, což je stejná pozice jako pro předcházející období 2016-17 (World Economic Forum, 2016). Celý výzkum se soustředí na 12 různých pilířů, z nichž jeden se věnuje veřejným institucím. Na škále od 1 do 7, kdy 1 je nejslabší vnímání jevu a 7 nejsilnější, hodnotí podnikatelská veřejnost podnikatelské prostředí v dané zemi prostřednictvím konkrétních jevů v daných oblastech. Mezi těmito dvěma obdobími však došlo k poměrně výraznému posunu, když totiž ve zprávě pro období 2016-17 patřila České republice až 79. pozice v oblasti etiky a korupce ve veřejné správě, kdežto nová zpráva pro období 2017-18, která byla zveřejněna 26.9.2017, řadí v této oblasti Českou republiku na místo 54. Hodnota dílčí části indexu věnované veřejným institucím je 4,1. V této oblasti je nejhůře hodnocena důvěra v politiky s hodnotou indexu 2,6 (89. místo, oproti předcházejícímu období zlepšení o 18 míst) a poskytování úplatků a nepravdivých plateb při zadávání veřejných zakázek a licencí s hodnotou 4,7 (47. místo, oproti předcházejícímu období zlepšení o 48 míst).

Podle jiného průzkumu, Globálního barometru korupce, jehož výsledky v České republice zveřejňuje Transparency International (Transparency International – Česká republika, 2016), a věnuje se charakteru korupce, která je v jednotlivých zemích rozšířena, zkoumá konkrétní zkušenosti obyvatel dané země s korupcí. Podle tohoto výzkumu 83 % respondentů považuje korupci ve veřejném sektoru za závažný nebo velmi závažný problém. 69 % respondentů v České republice uvedlo, že považují za problém pro podnikání klientelismus a nepotismus, což je nejvyšší procento ze všech zemí Evropské Unie. To jde ruku v ruce s výsledky výzkumu, na který odkazují tamtéž, kdy mezi živnostníky a středními podnikateli v roce 2010 60 % z nich uvedlo, že není možné bez korupce získat veřejnou zakázku. 73 % dotázaných je přesvědčeno, že financování politických stran v České republice je neprůhledné a není nad ním dostatečný dohled.

Výše uvedené informace byly motivací ke zpracování této bakalářské závěreční práce, která si klade za cíl zabývat se aktuálně velmi diskutovaným jevem, klientelismem, konkrétně politickým klientelismem a jeho vnímáním mezi politiky ve veřejné správě. Toto téma je často diskutované představiteli různých politických stran, kteří zdůrazňují, jak je důležité proti klientelismu a klientelistickým vazbám a vztahům bojovat. Tato práce má čtenáře seznámit s tím, co konkrétně se má tímto jevem myslet, a zjistit, jak silně je jeho přítomnost vnímána přímo aktéry veřejné správy.

První část práce se věnuje teoretickému konceptu, dává pojem klientelismu do souvislostí a teoretického rámce, věnuje se konkrétním definicím. Dále je pak blíže definován politický klientelismus a uvedeny některé konkrétní případy z minulosti České republiky.

Druhá část práce, metodologická, je věnována konstrukci dotazníku, metodice sběru dat a jejich následné interpretaci. Koncept z první části práce byl základem pro sestavení dotazníku, který byl distribuován mezi předem určené zástupce z řad komunálních zastupitelů. Sběr dat probíhal po dobu 4 týdnů. Komunální politici byli zvoleni cíleně z toho důvodu, že jinak běžně prováděné výzkumy se přímo na ně nesoustředí. Respondenti na škále od 1 do 10 hodnotili, nakolik silně vnímají přítomnost daného jevu nebo situaci v souvislosti se svojí pozicí zastupitele. Dotazník sestává z 10 otázek. Na základě zprůměrování hodnot u jednotlivých otázek byl vypočten tzv. index vnímání klientelismu. Výzkum měl potvrdit anebo vyvrátit následující hypotézu: *Index vnímání klientelismu mezi zastupiteli obcí s rozšířenou působností je vyšší než 5.* Dále je získaná hodnota indexu srovnávána s již dostupnými indexy nebo jejich dílčími částmi, konkrétně CPI a GCI.

V samém závěru práce jsou diskutována úskalí, která jsou spojena jednak s dotazníkovým šetřením obecně, jednak s konkrétním šetřením, které bylo podkladem pro tuto závěrečnou práci, a navrhována doporučení.

Součástí prvotní definice cíle práce bylo rovněž navrhnout možná zlepšení v rámci zadávání veřejných zakázek na lokální úrovni. Nicméně v průběhu zpracovávání práce a v souvislosti se studiem dostupných materiálů k danému tématu došlo k přeformulování cíle, jelikož současná podoba práce, tedy zaměření se na vnímání klientelismu ve veřejné správě, není kompatibilní s původním cílem práce, respektive práce by musela být většího rozsahu, aby se dalo smysluplně obsáhnout obé. Přestože však došlo k odklonu, je možné říci, že samotná diskuse,

kteřá může vzniknout na základě zpracování této práce, či na základě rozšíření dotazníku, případně další práce, které mohou na tuto navazovat, mohou přispět ke zlepšení politického prostředí, a tím ve výsledku může dojít ke zlepšení v rámci zadávání veřejných zakázek s důrazem na transparentnost a bez zjevných machinací v pozadí.

1 KLIENTELISMUS VE VEŘEJNÉ SPRÁVĚ

Vnímání korupce je v České republice nutně spojeno s obdobím komunismu, které skončilo převratem na konci roku 1989. Jak uvádí Reed (in Smith at all, 2008), komunistická nomenklatura umožňovala vysoce postaveným úředníkům profitovat z jejich podpory režimu a za vykonávání konkrétních služeb. Malé dárky a úplatky byly vnímány jako nezbytný prostředek k tomu, aby člověk získal protislužby nebo nedostatkové zboží. Mnozí vnímali tyto malé pozornosti jako nezbytné a jen těžko se toto chování měnilo po pádu režimu. Nicméně, co se změnilo, byla forma, resp. to, co se stalo tzv. nedostatkovým zbožím.

Do spojitosti s korupcí v České republice je velmi často dávána druhá polovina 90. let minulého století a s tímto obdobím spojená velká a malá privatizace. Jak uvádí Reed (in Smith at all, 2008), je doloženo několik korupčních skandálů spojených s českou kuponovou privatizací. Nicméně nelze vidět přímé spojení mezi privatizací a korupcí. Dle Kaufmana a Siegelbauma (in Smith at all, 2008) mnohé studie prokázaly, že čím vyšší je podíl soukromého vlastnictví v ekonomice, tím nižší je hladina korupce. Tedy soukromé vlastnictví nemá být vnímáno jako to, co korupci umožňuje, nýbrž systém a konkrétní postupy, ve kterém a jak k privatizaci dochází (Reed in Smith at all, 2008).

Tzv. krize demokracie není spojena jen s duchem minulého režimu nebo způsobem provedení privatizace na konci minulého tisíciletí. Klíma (2015) uvádí, že jsou to politické strany, které zprostředkovávají vztah mezi společností a státem a vytvářejí podloží, které rozhoduje o kvalitě, případně nekvalitě demokracie. To, k čemu v posledních letech dochází nejen v České republice, lze nazvat krizí legitimacy tradičních stran, kdy politické strany postupně oslabují své zakotvení ve společnosti a občanské společnosti se vzdalují. Což vytváří prostor pro jejich transformaci, kdy jednou z možností je jejich deformace do podoby klientelistických organizací. Tento jev lze poměrně jasně ilustrovat na půdorysu výsledků parlamentních voleb 2017, kdy tradiční parlamentní strany zaznamenaly výrazný propad, a naopak nejúspěšnější politické uskupení je vedeno významným a úspěšným podnikatelem. (Český statistický úřad, 2017)

V této kapitole je definována oblast, ve které dochází ke zkoumání jevu klientelismu, a dále samotný klientelismus, jeho historický vývoj, návaznost na demokracii. Současně je poukázáno

na to, proč by vůbec klientelismus měl být vnímán jako problém, jeho konkrétní příklady a způsoby jeho potírání. Kapitulu uzavírá představení možností zkoumání tohoto jevu a příklady výzkumu, které na toto téma již v zahraničí proběhly.

1.1 Veřejná správa

Oldřich Matoušek (2003) definuje správu jako lidskou činnost, která slouží k dosahování cílů ve formalizovaných systémech. Jedná se o soubor institucionalizovaných kontrolních a regulativních činností, které se týkají veřejných i soukromých záležitostí.

Veřejnou správu popisuje tamtéž jako správu veřejných záležitostí, která má v České republice dva systémy. Přičemž prvním z nich je státní moc, jejímiž nejvyššími orgány jsou vláda, ministerstva a další celostátní úřady. Státní správa má pak další orgány pro výkon své moci na úrovni územních celků, a to kraje, okresní orgány a obce s přenesenou působností. Druhým systémem jsou pak veřejnoprávní korporace územní samosprávy, jejichž orgány volí občané žijící na daném území. Tato bakalářská práce vychází z formálního pojetí veřejné správy, konkrétně pracuje s úrovní místních samospráv, resp. se samosprávami obcí s rozšířenou působností.

1.2 Klientelismus

Každý systém vládnutí v dané zemi je postaven na formální a neformální stránce. Formální stránka vládnutí je upravována mocí zákonodárnou, výkonnou a soudní. Tyto procesy jsou písemně upraveny a pojí se s nimi určité kroky, jako jsou například volby, zasedání parlamentu a senátu a jiných vládnoucích institucí. Na druhou stranu neformální stránka vládnutí je upravována nepřímou a bez písemných záznamů. Reflektuje socio-kulturní normy dané společnosti a určuje způsoby interakcí mezi sociálními a etnickými skupinami. Její projevy jsou méně snadno postřehnutelné. Nicméně, tyto dva systémy fungují vedle sebe a vzájemně se ovlivňují, ačkoliv ne vždy okamžitě a zjevně. Například to, čemu dnes rozumíme jako korupčním praktikám je založeno na střetu neoficiálních aktivit a právního a byrokratického systému. Je zvykem a často očekáváním ve většině společností, že rodině a přátelům se pomáhá. Takovéto chování je však protiprávní, pokud k němu dochází v rámci organizace veřejné správy, kde je základním východiskem zásluhovost. (Birkerhoff, Goldsmith, 2002)

Tento institucionální dualismus je založen na historickém vývoji mezi vládnoucími a ovládanými. Žádná společnost nedosáhla takového stupě formálnosti, aby všechny procesy byly založeny výhradně na formálních postupech *de jure*. Neformální *de facto* zvyky a činnosti se neustále přizpůsobují novým okolnostem. Ty, které přežívají, přežívají proto, že obvykle lidem něco přinášejí. Výzvou je, jak rozpoznat a eliminovat tyto *de facto* postupy, které slouží většině, aniž by ji poškozovaly, od těch, které omezují nebo mají dokonce neblahý vliv na veřejné blaho. (Birkerhoff, Goldsmith, 2002)

1.3 Historické pozadí definice klientelismu

Pojem klientelismu byl původně definován antropology a sociology k tomu, aby popisoval hierarchické vztahy, které dlouho dávaly podobu venkova v době rolnické a nevolnické společnosti. Ukázalo se, že klientelismus, také známý jako model patron-klient, je i dnes patrný v rámci politických systémů po celém světě. (Birkerhoff, Goldsmith, 2002)

Tento pojem pochází z latinského výrazu *cluere*, který znamená *poslouchat, následovat*. Ve starověkém Římě byl klientem člověk mající advokáta, který jen zastupoval u soudu, tak jak to známe dnes. Současně, *clientela* byla skupina lidí mající člověka, který za ně vystupoval na veřejnosti, tzv. patrona, latinsky *patronus*. Klienti mimo jiné nabízeli politickou podporu, patron jim za to nabízel ochranu, případně zdroj obživy. (Weber in Muno, 2010)

1.4 Novodobé definice klientelismu

Bierkhoff a Goldsmith (2002) definují klientelismus jako: „*komplexní řetězec personálních vazeb mezi politickými patrony a jejich individuálními klienty nebo následovateli*.“ Tyto vztahy jsou založeny na vzájemných materiálních výhodách – patron zajišťuje zdroje, jako jsou peníze, pracovní pozice pro klienta, který na oplátku poskytuje podporu a spolupráci v rámci voleb, účasti na mítincích apod. Patron má moc. V moderní společnosti většina patronů nepůsobí samostatně, ale jsou pojítkem v rámci širší sítě kontaktů, obvykle působící na pozici jakéhosi prostředníka, který zajišťuje směnu mezi místní a národní úrovní. Štička (in Wawrosz, 2016) definuje klientelismus následujícím způsobem: „*klientelismus je termín označující upřednostňování přátel a spřízněných skupin. Je založen na vztahu mezi závislými klienty a jejich patronem. Nejvýraznějším rysem klientského vztahu je uznaná nerovnost zúčastněných*

stran. ... Vede k tomu, že rozdělování statků neprobíhá na základě neosobních pravidel trhu, ale je nahrazeno pravidly známosti, protekcí a lidí zapojených do určité klientské sítě.“ Graham (in Roniger, 2004) mluví o klientelismu jako o souboru činností založených na principu „*tady si vezmi, tam dej*“, kdy klienti a patronové profitují z vzájemné podpory, kdy říká, že klientelismus je nerovný, ale vzájemně prospěšný vztah moci a výměny „něco za něco“ mezi jednotlivci či skupinami, které jsou v nerovném postavení. Patroni poskytují omezený přístup ke zdrojům a možnostem, a klienti tyto služby oplácejí, politicky a jinak, kdy pro ně budou pracovat v době volební kampaně a budou propagovat jejich prestiž a reputaci.

Klientelismus může mít různé podoby v závislosti na kultuře, ve které se vykytuje, nicméně Kaufman (in Birkehoff, Goldsmith, 2002) definuje následující znaky, které se vyskytují vždy:

- Vztah se týká účastníků v nerovném postavení.
- Vztah je založen na bázi reciprocity. Je to jakási samo regulovaná forma vzájemné výměny, jejíž udržování závisí na odměně, kterou každý z účastníků očekává za své zboží a služby, a který přestane, jakmile očekávaná odměnění selže.
- Vztahy jsou partikulární a soukromé, usměřňovány pouze volně právním systémem nebo normami dané komunity (*vlastní překlad*).

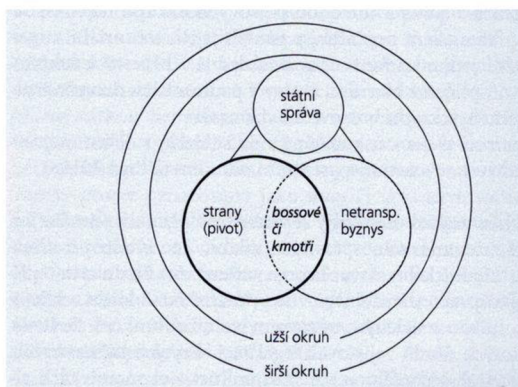
Klientelistické vazby spočívají spíše v racionálním ekonomickém kalkulu než ve slepé loajalitě. Klasickým příkladem oboustranných přínosů klientelismu je sicilská mafie (Gambetta in Birkerhoff, Goldsmith, 2002). Krom čistě nelegálních aktivit se věnovala také kvazi-politice v zanedbaných komunitách. Tyto služby zajišťovala místo státu, který zde selhal, přestože je měl zajišťovat on sám. Mafie rovněž působila v rámci šedé a černé ekonomiky, kdy zajišťovala služby, které stát reguluje, případně zakazuje, ale někteří jedinci mají zájem o jejich poskytování, byť za vyšší úplatu. Je zjevných několik vzájemně prospěšných oblastí.

S ohledem na různé definice klientelismu lze říci, že jednání na bázi klientelistických vazeb a vztahů lze pozorovat v mnohých oblastech našeho života, nejen v politice, což je oblast, které se tato práce věnuje především.

1.5 Klientelismus v českém politickém prostředí

Ve vztahu k politickému klientelismu hovoří Klíma (2015) o vztahu klient-klient. Politický klientelismus je založen na kontaktech mezi politickou sférou a sférou byznysu. Dochází pak k tomu, že jsou nejen obsazovány funkce, ale především dochází k rozdělování veřejných zdrojů, a to jak přímo, nebo zprostředkovaně. Klientelistické strany, na všech úrovních, se chovají jako privilegované podnikatelské subjekty, které využívají netransparentní politiky a parazitují na veřejných zdrojích. A v tuto chvíli přichází na řadu podnikatelé, kteří přistupují k politickým stranám jako ke klientům. Je nabídnuta odměna za protislužby, a to především takové, které jim zajistí výjimečné podmínky na ekonomickém trhu. A obráceně platí, že politické strany vyhledávají klienty v podobě podnikatelských subjektů, aby jim nabídly svůj vliv, konkrétně využití svých zastupitelských a exekutivních pozic ve významných rozhodovacích institucích a orgánech. Vztah klient-klient je popisován tím, že jednak strany obsluhují své klienty a současně se nechávají jako klienti obsluhovat. Klíma dále poukazuje na to, že pro hladké fungování vztahu klient-klient je potřebné do tohoto vztahu zahrnout i úředníky. Součástí politického klientelismu se stává tzv. držba úřadů a s nimi typické politické čistky, které zpravidla přicházejí po volbách¹. Tento vztah zobrazuje Klíma (2015) následovně:

Obrázek 1 Soustředné kruhy klientelistických sítí

Zdroj: Klíma, M. 2015, Od totalitní k defektní demokracii.

Kruhy uprostřed popisují propojení státní správy, politických stran a podnikatelské sféry. Klíma je nazývá jádrem klientelismu. Toto jádro je obklopeno soustřednými kruhy dalších spojenců, přičemž nejbližší prstenec tvoří představitelů orgánů justice a orgánů činných

¹ Ze zprávy NKÚ (in Klíma, 2015) vyplývá, že po volbách v roce 2010 bylo dvěma ministry na Ministerstvu životního prostředí propuštěno 427 zaměstnanců a ve stejném období jich 318 přijali a současně uzavřeli smlouvy s dalšími 346 externími zaměstnanci.

v trestním řízení. Jedná se o nutný systémový doplněk, který má zajišťovat beztrestnost klientelistických hráčů. Širší okruh pak zahrnuje představitele ostatních státních či veřejnoprávních institucí. Klientelismus je ze své podstaty nucen neustále své vazby rozšiřovat.

Rajlich (in Klíma, 2015) se domnívá, že v České republice byla narušena rovnováha v psychologicko-ekonomické oblasti, jelikož klientelistické a korupční chování se vyplácí. Nejedná se o nahodilý, ale systémový jev, který je součástí vývojové fáze politických stran. Přináší výhody všem, jak stranám, tak jednotlivcům. Člověk, „*kteřý chce prosazovat čistou a ideově založenou politiku, působí v systému jako Don Quijote bojující s větrnými mlýny.*“ (Klíma, 2015, p. 186).

1.6 Klientelismus a demokracie

Na klientelismus se obvykle nahlíží tak, že leží na pomyslném vzdáleném konci spektra demokracie. V ideální formě, demokratické instituce se významně liší od klientelistických. Jsou transparentní a legální. Demokracie se soustředí na vytváření transparentního rozdělování veřejných prostředků. Politická moc je v rukou volených zástupců, což umožňuje jejich voličům udržovat volené odpovědnými za svou činnost. Občané, dokonce i ti, kteří s vládou nesouhlasí, mají možnost využívat veřejné služby, mít a vyjadřovat politické názory a zabývat se vlastními zájmy. (Birkerhoff, Goldsmith, 2002) V 60. a 70. letech se odborníci domnívali, že klientelismus je pouze pozůstatkem, a bude v rámci politické a ekonomické modernizace vytlačen jako překonaný. Nicméně od 80. let 20. století se ukazuje, že klientelistické vazby a patronát ve společnosti systematicky zůstává a ukazuje se, že významně zasahuje do politiky a je propojen s demokratickým vládnutím a zájmovými skupinami. (Roniger, 2004)

Závěry výzkumníků se liší v názorech, zda klientelismus patří do demokracie, či nikoliv. Jedni poukazují na to, že klientelismus neutralizuje systém volených zástupců dosazováním známých a kamarádů do strategických pozic veřejné moci a kontroly. Toto konání vede k nadmíře úředníků a náměstků, vytváření pozic, pře-zaměstnávání, k tomu, že tyto pozice jsou obsazovány nekvalifikovanými pracovníky, k manipulaci veřejných výběrových řízení a k vysokým cenám. K takovém vyjednávání obvykle dochází na tajných schůzkách, kde se přerozdělování veřejných zdrojů domlouvá. (Roniger, 2004)

Další část výzkumníků se domnívá (tamtéž), že klientelismus může být pro společnost jistým způsobem prospěšný, protože účastníci těchto vazeb se více soustředí na problémy dané lokality a snaží se je řešit.

1.7 Je klientelismus trestný a proč by měl být vnímán jako problém?

Klientelismus je jako korupční praktika, často ze strany politické elity, zpochybnován. (Naxera, 2013) Munoz (2010) tvrdí, že klientelismus sám o sobě není trestný, pokud není spojen s korupcí a zpronevěrou. Jak ilustruje následující tabulka, klientelistické vazby mohou mít na rozdíl od korupce jak legální, tak nelegální charakter.

Tabulka 1 Srovnání principů korupce, klientelismu a politické patronáže

	<i>Patronáž</i>	<i>Klientelismus</i>	<i>Korupce</i>
<i>Oblast, na kterou aktivita cílí (motivace „korumpujícího“)</i>	Obsazení pozic ve veřejném sektoru	Získání výhody v přístupu ke státu a jeho institucím	Ovlivnění veřejného rozhodnutí
<i>Důvod vykonávání aktivity (motivace „korumpovaného“)</i>	Kontrola instituce nebo odměna loajálnímu straníkovi (případně snaha si loajalitu zajistit)	Nefinanční zisky (například protislužba či očekávání protislužby v budoucnosti, vytvoření závazku atd.) (důvodem může být také vyřízení předchozího takového závazku)	Zisky (finanční či nefinanční)
<i>Právní status aktivity</i>	Legální nebo nelegální	Legální nebo nelegální	Nelegální (hovoří se i o „legální korupci“ – srov. výše)

Zdroj: V. Naxera, 2013: Stranická patronáž a její vztah ke korupci a klientelismu: teoretický koncept a nástin uplatnění v postkomunistickém prostředí

Podobně se vyjadřují i Birkerhoff a Goldsmith (2002), kdy říkají, že tyto praktiky nemusejí být sami o sobě špatnými. To, co je dělá špatnými, je výstup z těchto aktivit. Znakem korupce je, že je vedena ziskovými cíli. Neoprávněná výhoda, která se uplácené osobě dostává, však zdaleka nemusí mít pouze peněžitou podobu. Úplatkem může být jakákoliv neoprávněná výhoda, ze které může mít uplácená osoba prospěch, a to i ve formě nemajetkové povahy. U klientelismu je tomu tak, že často vzniká pouze síť vzájemných vazeb, z nichž účastníci profitují zpravidla se značným časovým odstupem právě proto, že jsou součástí tohoto systému. (Munoz, 2010)

Oblast klientelistických vazeb je široká a formy klientelistických sítí jsou rozmanité a veřejnosti skryté. Jedná se o propojení politiky, administrativy, trhu a společnosti, zkoumání klientelismu je mezidisciplinární spoluprací a různorodou disciplinární expertízou. (Roniger, 2004) S ohledem na tyto vztahy je třeba si klást několik otázek. Kde je hranice toho, co je a co není klientelismus a co je a není za hranicí přípustnosti? Proč by měl být klientelismus vnímán jako problém? Jaký je vliv klientelismu na politickou soutěž a politické preference?

Jak říká Stokes (2011) To, co odlišuje klientelismus od jiných politických strategií je kritérium distribuce voličské podpory. Vezměme si „*porcování medvěda*“ (pork barrel politics), kdy veřejné peníze, hrazeny napříč všemi kraji, jsou vyplaceny pouze jednomu kraji. Kdy jediné kritérium je, zda bydlíte v kraji daného politika, či nikoliv, ale nemusíte mu nutně ve volbách vyjadřovat svoji podporu. Co odlišuje klientelismus od státní redistribuce je právě „*něco za něco*“ (quid pro quo).

Lidé často nevnímají klientelismus jako problém, protože jim často může přinášet výhody, aniž by se na něm jakkoliv podíleli, čistě jen tím, že žijí ve správnou dobu na správném místě. Přesně v tomto je jádro problému. Klientelismus pokrýváje politickou soutěž, v jeho důsledku dochází k neefektivnímu využívání veřejných zdrojů, k jejich nerovnoměrné distribuci. Ovlivňování veřejných zakázek ve výsledku vede k vyšším cenám, z čehož profituje jen úzká skupina lidí, ale nákladově se na tomto podílí všichni občané daného státu.

1.8 Příklady klientelistického jednání v českém prostředí

Klientelismus je velmi vděčné politické téma a je otázkou, zda zveřejnění některých kauz je účelově načasováno do období před volbami, či se jedná o náhody. Současně je potírání klientelismu a korupce tématem mnohých politických stran a hnutí. Pro potírání klientelistických vazeb je důležitá nejen práce policie, ale především povědomí veřejnosti a její důvěra v právní stát. Jak již bylo uvedeno výše, klientelismus a jeho projevy se pohybují na hraně toho, co je ještě přijatelné, co je legální, a co je již za hranou zákona. Kauzy se často soudně řeší několik let a pro občana jako pozorovatele je mnohdy těžké rozlišit, co klientelismus je a jakým způsobem se prakticky projevuje a jak ho jako občana ovlivňuje. Následně uvádím dvě kauzy, které jsou ukázkovým příkladem vlivu klientelistických vazeb ve veřejném sektoru.

1.8.1 Kauza ROP Severozápad

Jedná se o velmi rozsáhnou kauzu, ve které bylo obviněno 24 lidí z údajných machinací, přijímání úplatků a zneužití pravomoci veřejného činitele při rozdělování evropských dotací u projektů. V případě, který policie začala řešit v roce 2011, do druhé poloviny roku 2017 padlo již několik rozsudků, kdy př. Petr Kušnierz byl pravomocně odsouzen k 7 letům vězení za to, že měl s dalšími 5 lidmi zmanipulovat projekty za 1,4 miliardy korun. Aktuálně byl však případ vrácen státnímu zástupci k došetření. (ČTK, 2017b)

1.8.2 Veřejná zakázka na provozovatele MHD Třebíč

Úřad pro ochranu hospodářské soutěže rozhodoval o možném spáchání správního deliktu při zadávání veřejné zakázky „*Výběr dopravce pro uzavření smlouvy o poskytování veřejných služeb v přepravě cestujících veřejnou linkovou autobusovou dopravou k zajištění dopravní obslužnosti města Třebíč a vybraných okolních obcí*“ a následně konstatoval, že se město Třebíč správního deliktu dopustilo, za což mu vyměřilo pokutu ve výši 1,5 milionu Korun českých a to z toho důvodu, že nedodržel zásadu zákazu diskriminace stanovenou zákonem č. 137/2006 Sb. o veřejných zakázkách, když součástí podmínek byl následující závazek: „*Doprovce se zavazuje po celou dobu trvání Smlouvy zajistit kryté parkovací stání pro Používaná vozidla.*“ (Úřad pro ochranu hospodářské soutěže, 2017)

Předpokládaná hodnota veřejné zakázky byla v zadávací dokumentaci stanovena na 280 000 000,- Kč bez DPH. Do výběrového řízení se následně přihlásila firma, která v té době již byla provozovatelem MHD v Třebíči, jako jediná, a současně splňovala všechny zadávací podmínky. Tato firma zakázku získala s nabídkou 468 395 200,- Kč bez DPH a radou města s ní byla uzavřena smlouva a poskytování služeb. (Město Třebíč, 2017)

1.9 Možnosti potírání klientelismu v České republice

Dle informací ministerstva vnitra České republiky (MVČR) je vládní protikorupční politika realizována akčními plány, které jsou vestavovány vždy pro následující rok případně roky.

V současnosti je realizována Vládní koncepce boje s korupcí na léta 2015–2017. Jako základní oblast pro boj s korupcí tato koncepce definuje veřejnou správu s důrazem na státní správu a klade si za cíl sladění programových dokumentů s dokumenty Skupiny států proti korupci (GRECO) při Radě Evropy, iniciativy Partnerství pro otevřené vládnutí (OGP), Evropské unie (EU), Organizace spojených národů (OSN) a Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD). A to zejména v oblastech střetu zájmů, odpolitizování veřejné správy, ochraně oznamovatelů korupce, zadávání veřejných zakázek a transparentnost financování politických stran.

Stran těchto oblastí byl v České republice schválen v roce 2014 Zákon o státní službě č. 234/2017 Sb. (Sbírka předpisů České republiky, 2017), který upravuje organizaci státní správy, právní poměry státních zaměstnanců ve státní správě a na úřadech. Jeho cílem je odpolitizování státní správy a její profesionalizace. V srpnu 2016 byl novelizován zákon č. 424/1991 Sb. o sdružování v politických stranách a v politických hnutích (Sbírka předpisů České republiky, 2016), který ukládá stranám povinnost zřizovat transparentní účet, jejich hospodaření bude kontrolováno nezávislým úřadem a rovněž zavádí limity pro výše daru od jednotlivých dárců. Na podzim 2016 nabyly účinnosti zákon č. 134/2016 Sb. o zadávání veřejných zakázek (Sbírka předpisů České republiky, 2016). Tento zákon měl přinést snížení administrativní zátěže, minimalizovat formalismus a přinést větší flexibilitu na straně zadavatelů.

V únoru 2017 vláda schválila návrh zákona přispívající k ochraně oznamovatelů (tzv. whistleblowerů), který má oznamovatelů, poskytnout lepší procesní postavení v případných soudních sporech se zaměstnavatelem. Tento zákon má sloužit nejen jako ochrana oznamovatelů, ale jako prevence proti korupčnímu jednání. (Vláda ČR, 2017)

Toto jsou nejnovější právní úpravy, které mají vézt potírání korupce, potažmo klientelistických praktik. Občané mají možnost využívat všech těchto prostředků. Zároveň by neměli být k těmto praktikám slepí, tolerovat je a svůj nesouhlas aktivně vyjadřovat v rámci činnosti občanské společnosti, či projevením svého názoru u voleb.

1.10 Měřitelnost klientelismu

Wolfgang Muno ve své publikaci z roku 2010 shrnuje 3 způsoby studování a měření klientelismu. (Muno, 2010) Na prvním místě uvádí tzv. tradiční přístup sociologie a antropologie, který dává přesný popis na základě provedeného omezeného počtu případových studií. Jako příklad uvádí studii Javiera Auyerose z roku 2000 v Argentině, kdy zkoumal každodenní peronovskou politiku. Auyeros na základě svého výzkumu došel k závěru, že klientelistické vazby mají v oblasti, kterou zkoumal, velký význam. Slabinou kvalitativního výzkumu však je, že je příliš konkrétní a není možná generalizace na celou společnost, a tedy v podstatě nevypovídá nic o klientelismu nikde jinde než v chudinské čtvrti Buenos Aires v Argentině, kde byl průzkum prováděn.

Jako druhou výzkumnou strategii Muno uvádí kvantitativní výzkum prováděný na základě mezinárodního srovnání pomocí tzv. proxies – zástupných proměnných, což jsou proměnné, které zastupují jiné proměnné, jejichž měření přímo je složité, nespolehlivé, nebo jednoduše neproveditelné. Takovýto výzkum poskytuje data, která umožňují generalizaci a srovnání. Jako příklad zde slouží výzkum Philipa Manowa týkající se politické patronáže v 23 zemích západní Evropy, který pro účely svého výzkumu využil jako zástupnou proměnnou CPI, tedy Index vnímání korupce. Použití tohoto indexu zdůvodňuje složením tohoto indexu a korelací těchto veličin s politickou patronáží. A dále také výzkum Philipa Keefra, který měřil klientelismus na základě poznatků získaných z několika dílčích mezinárodních výzkumů.

Další takovéto indexy a zprávy, které mohou být zdrojem informací pro případné srovnávací výzkumy, jsou Globální zpráva o konkurenceschopnosti nebo Globální barometr korupce, jejichž data byla ve vztahu k České republice interpretována v úvodu práce.

Třetí formou měření klientelismu mohou dle Muna být výzkumy sestaveny samotnými výzkumníky. Tato bakalářská práce využívá právě této třetí možnosti. V rámci výzkumu je použit vlastní dotazník sestaven výhradně pro účely této práce.

2 METODICKÁ ČÁST

Metodická část se zabývá konstrukcí dotazníku, výběrem výzkumného vzorku, průběhem samotného výzkumu a následně interpretací a srovnáním získaných dat. Jak již bylo řečeno v úvodu práce, pravidelně jsou prováděny mezinárodně srovnatelné výzkumy mezi laickou veřejností (CPI) a podnikatelskou veřejností (GCI), podobné výzkumy se však nezaměřují konkrétně na aktéry veřejné správy. V předchozí kapitole byly popsány 3 možné způsoby zkoumání klientelismu, a to případové studie, srovnání pomocí proxies a vlastní výzkum. Jelikož se nepodařilo dohledat podobně zaměřený výzkum ze zahraničí ani v České republice, bylo přistoupeno k sestavení vlastního dotazníku, jehož výstupem je tzv. index vnímání klientelismu mezi zastupiteli obcí s rozšířenou působností v České republice. Hodnota tohoto indexu je porovnávána s hodnotami nebo dílčími hodnotami výše zmiňovaných pravidelně zveřejňovaných proxies.

2.1 Operacionalizace a konstrukce dotazníku

Na základě definic konceptu uvedených v první části této práce byly určeny indikátory klientelismu, na jejichž bázi byly navrženy dílčí výzkumné otázky (dále jen DVO), hlavní výzkumná otázka (HVO), která se ptá za *Je index vnímání klientelismu mezi zastupiteli obcí s rozšířenou působností vyšší než 5?* Na jejím základě byla stanovena hypotéza² *Index vnímání klientelismu mezi zastupiteli obcí s rozšířenou působností je vyšší než 5.*

Byl sestaven dotazník, který byl společně s průvodním dopisem rozeslán čelným představitelům 206 obcí s rozšířenou působností, osloveny tedy byly všechny tyto obce.³Tento dotazník, sestával z 10 jednotlivých otázek, kde na škále od 1 do 10 měli zastupitelé určit, jak silně vnímají, že k danému jevu nebo situacím na jejich obci dochází, či nikoliv, přičemž 1 v dotazníku znamená nízké vnímání daného jevu nebo situace a 10 znamená vysoké vnímání daného jevu nebo situace. Pro lepší interpretaci dat a možné srovnání s ostatními indexy, tuto hodnotící škálu při interpretaci dat otáčím, tak aby měla stejný směr, jako v ostatních indexech (př. CPI), tedy 1 je silné vnímání klientelismu a 10 je slabé vnímání klientelismu ve veřejné správě. Souhrnná tabulka s daty získanými dotazníkovým šetření je přiložena k této práci na CD nosiči.

² Příloha 1

³ Příloha 2

2.2 Výzkumný vzorek

V rámci výzkumu byli jednotlivě osloveni starostové, starostky, primátoři a primátorky všech 206 obcí s rozšířenou působností. Předpokládá se, že osoby ve vedení statutárních měst předávaly dotazník jen zastupitelům sobě přímo podřízeným (lze tak usoudit z reakcí 4 statutárních měst, která odkazovala na kontaktní údaje svých zastupitelů veřejně dostupné na webových stránkách jednotlivých magistrátů), nikoliv pak dále starostům podřízených městských částí, mohlo být dotazníkem dle údajů dostupných z portálu Českého statistického úřadu www.volby.cz potenciálně osloveno až 5110 zastupitelů.

Kontakty na jednotlivé obce byly získány z veřejně dostupných kontaktních údajů na internetovém portále e-PUSA⁴ (Asociace krajů ČR, 2017), popřípadě veřejně přístupných webových stránek daných měst, jejichž údaje na portále uvedeny nebyly.

2.3 Sběr dat

Z celkového počtu 206 obcí s rozšířenou působností se podařilo shromáždit kontaktní údaje na všech 206 obcích, které byly v první fázi osloveny. 4 z uvedených kontaktních mailů neexistují a na stránkách obce není uveden alternativní kontakt na obec. 16 obcím se e-mail nepodařilo doručit, jelikož jako oficiální kontaktní e-mail města uvádějí podatelnu nebo e-podatelnu a požadavek bez elektronického podpisu, kterým e-mail nebyl opatřen, neumožňují dále zpracovat. Od ostatních 186 obcí buď přišel potvrzovací e-mail o doručení a zpracování, nebo žádná odpověď, tyto e-maily lze považovat za doručené. 2 z těchto obcí výslovně odmítly se výzkumu účastnit, 11 obcí doporučilo využít kontaktů přímo na jejich webových stránkách a zastupitele jednotlivě oslovit individuálně.

Ve výsledku byli v první fázi osloveni zastupitelé 173 obcí, což je až 4367 potenciálně oslovených zastupitelů. 5 obcí, které účast na výzkumu potvrdilo, čítá celkem 148 zastupitelů. Ve druhé fázi výzkumu byli přímo osloveni zastupitelé dalších 11 obcí, které vyzývaly k tomu, aby byly využity veřejně dostupné kontakty na jednotlivých webových stránkách, což čítalo 313 zastupitelů, jejichž e-mailové adresy byly dostupné a funkční. Celkově tedy bylo potenciálně osloveno až 4680 zastupitelů ze 184 obcí.

⁴ „Informační systém ePUSA je provozován jako společná projekt krajů České republiky, hostován v rámci Technologického centra plzeňského kraje a řízen projektovým týmem Komise informatizace veřejné správy Rady Asociace krajů ČR.“ (Asociace krajů ČR, 2017))

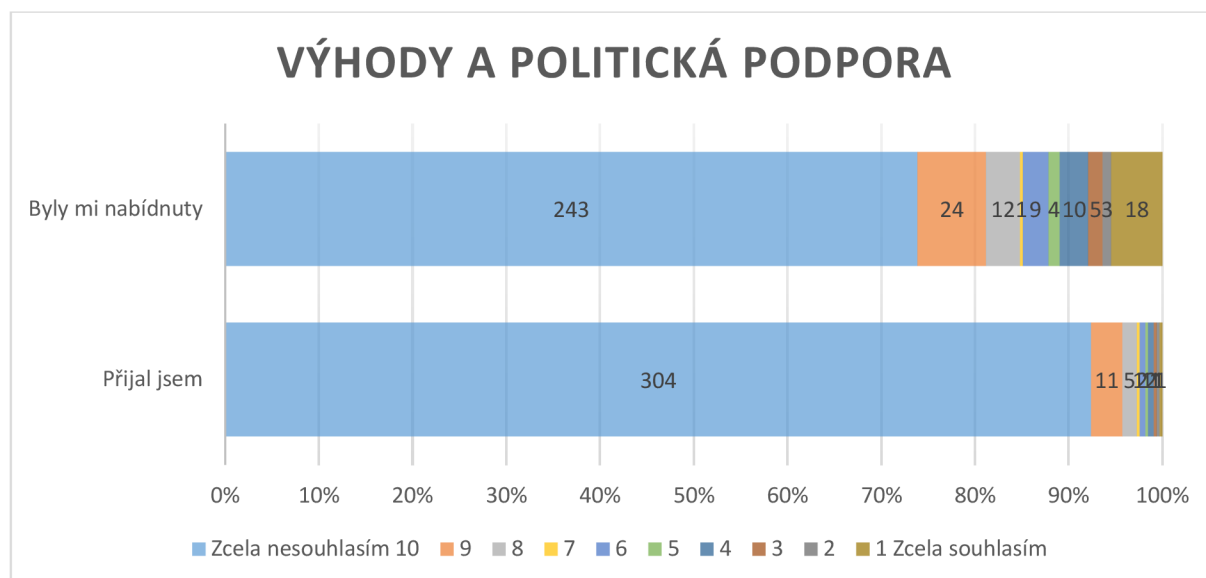
Sběr dat probíhal v období od 30.10.2017 do 4.12.2017. Z oslovených 4680 zastupitelů dotazník vyplnilo 329 zastupitelů. Celkem se výzkumu účastnilo 7,03 % oslovených zastupitelů. V průběhu první fáze, od 30.10.2017 do 16.11.2017, kdy byli zastupitelé oslovováni prostřednictvím svých nadřízených, dotazník vyplnilo 250 z nich, tedy 5,34 %. Ve druhé fázi, kdy byli individuálně osloveni ti zastupitelé, jejichž vedení města doporučilo využít kontaktů uvedených na stránkách města, dotazník vyplnilo dalších 79 respondentů. Nelze s jistotou tvrdit, že všichni, kteří dotazník vyplnili, jsou z těch, kteří byli obesláni až ve druhé fázi, nicméně vysoký nárůst počtu reakcí s tím pravděpodobně souvisí a lze říci, že tato forma oslovování zastupitelů byla výrazně efektivnější, jelikož dotazník mohlo vyplnit až 24 % dodatečně dotazovaných. Celkem dotazník vyplnilo 329 respondentů, což je 7,03 % potenciálně oslovených respondentů. Jedná se o poměrně dobrou návratnost, nicméně je třeba brát v potaz, že se nejednalo o náhodný výběr, tudíž zobecňování výsledků může vykazovat významnou statistickou chybu. Možná zkruslení budou rozebrána v části diskuse.

2.4 Konstrukce ukazatele a interpretace dat

Jednotlivé otázky dotazníku byly sestaveny na základě DVO, které vycházejí z indikátorů, jenž plynou z definic pojmu klientelismu, které byly představeny v teoretické části této práce. Nejvýznamnějšími indikátory klientelismu jsou politická podpora, nabízení a poskytování výhod a služeb, zvýhodňování při zadávání veřejných zakázek či při dodávání zboží a služeb obci. Silné vnímání těchto jednotlivých jevů znamená silné vnímání klientelismu. Na škále od 1 do 10 měli zastupitelé určit, nakolik souhlasí s tím, resp. jak silně se domnívají, že k daným jevům nebo situacím v jejich konkrétním městě dochází. V rámci interpretace dat 1 znamená silné vnímání daného jevu a 10 jeho slabé vnímání, tak jak je to například u CPI.

První otázka z dotazníku odpovídá na první DVO, kdy se ptá *Jak silně vnímají zastupitelé, že jsou jim nabízeny výhody nebo politická podpora výměnou za poskytnuté služby?* DVO 2 ověřuje, nakolik tyto nabízené výhody nebo podporu přijímají *Jak silně vnímají zastupitelé, že jejich kolegům jsou nabízeny výhody nebo politická podpora výměnou za poskytnuté služby?*

Graf 1 Výhody a politická podpora

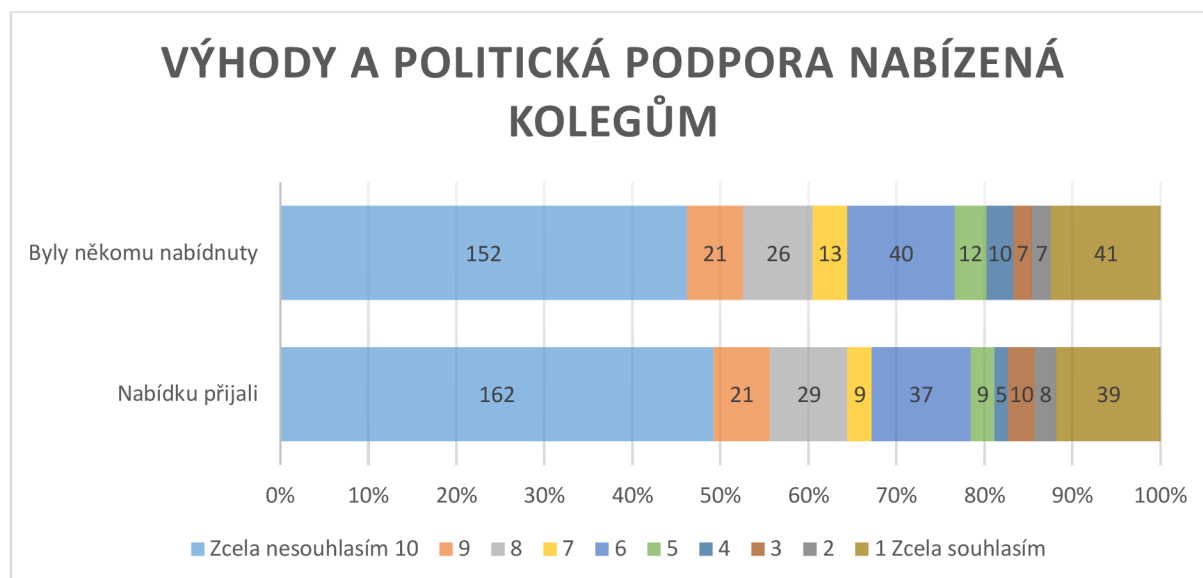
Zdroj: Autorka na základě sesbíraných dat.⁵

Významná většina všech respondentů se domnívá, že jim výhody ani politická podpora nabízeny nebyly. Na škále od 1 do 10 dosahuje tato otázka průměrného skóre 7,82, což je druhé nejvyšší skóre ze všech 10 otázek, ke kterým se respondenti měli vyjadřovat, tedy velmi slabé vnímání. Otázka týkající se toho, zda respondenti přijali politickou podporu nebo výhody výměnou za poskytnuté služby dosáhla nejnižšího průměrného skóre ze všech otázek, ke kterým se respondenti vyjadřovali, 8,78, tedy téměř žádný z respondentů nepřiznal, že by kdy nabízené výhody nebo politickou podporu přijal.

DVO 3 a 4 se týkají nabízení a přijímání výhod a politické podpory kolegům. DVO 3 *Jak silně vnímají zastupitelé, že jejich kolegům jsou nabízeny výhody nebo politická podpora výměnou za poskytnuté služby?* a DVO 4 *Jak silně se domnívají zastupitelé, že jejich kolegové přijímají výhody nebo politická podpora výměnou za poskytnuté služby?*

⁵ Poznámka autorky: Hodnoty ve druhé části grafu jsou špatně čitelné, jelikož se jedná většinou o jednociferné počty odpovědí. Četnost jednotlivých odpovědí byla 10 – 304x, 9 – 11x, 8 – 5x, 7 – 1x, 6 – 2x, 5 – 1x, 4 – 2x, 3 – 1x, 2 – 1x, 1 – 1x.

Graf 2 Výhody a politický podpora nabízená kolegům

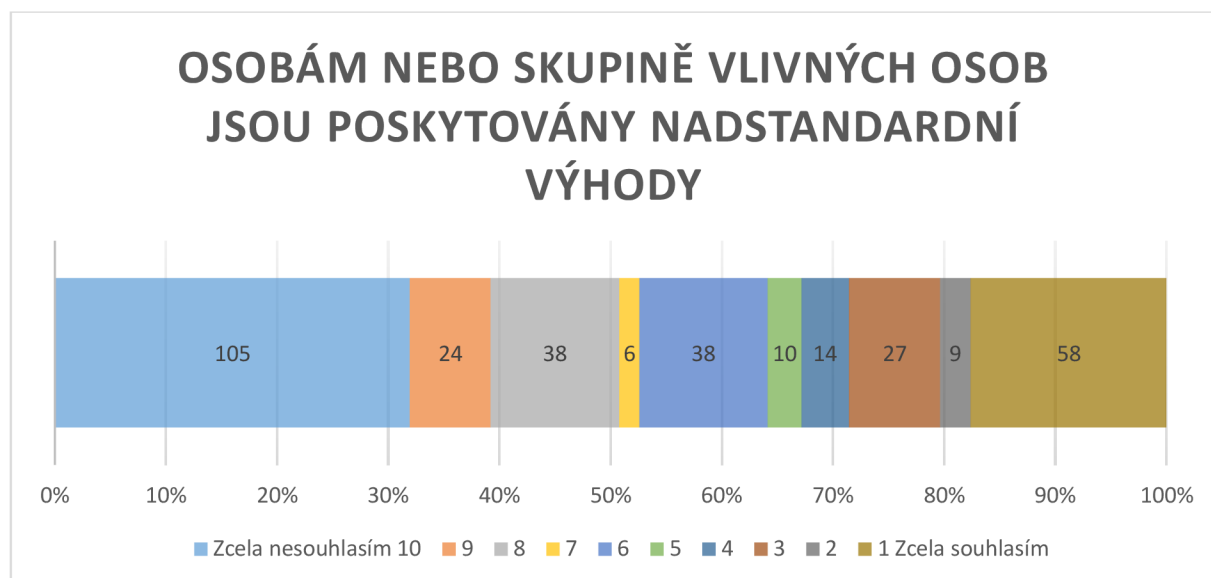

Zdroj: Autorka na základě sesbíraných dat.

Respondenti vnímají, že některým jejich kolegům byly nabídnuty výhody nebo politická podpora, silněji, než nakolik se domnívají, že tyto výhody nebo podpora byly nabízeny jim. Průměrné skóre u třetí otázky dosahuje 6,37. Skóre u čtvrté otázky je velmi podobné jako u otázky třetí, tedy zastupitelé se domnívají, že kolegové, kterým jsou výhody nebo podpora nabízeny, je i přijímají. Průměrné skóre u čtvrté otázky je 6,53.

DVO 5 se ptala na to *Jak silně se domnívají zastupitelé, že jsou na úřadě, na kterém působí, určitým osobám nebo skupině vlivných osob poskytovány nadstandardní výhody?*

Graf 3 Osobám nebo skupině vlivných osob jsou poskytovány nadstandardní výhody

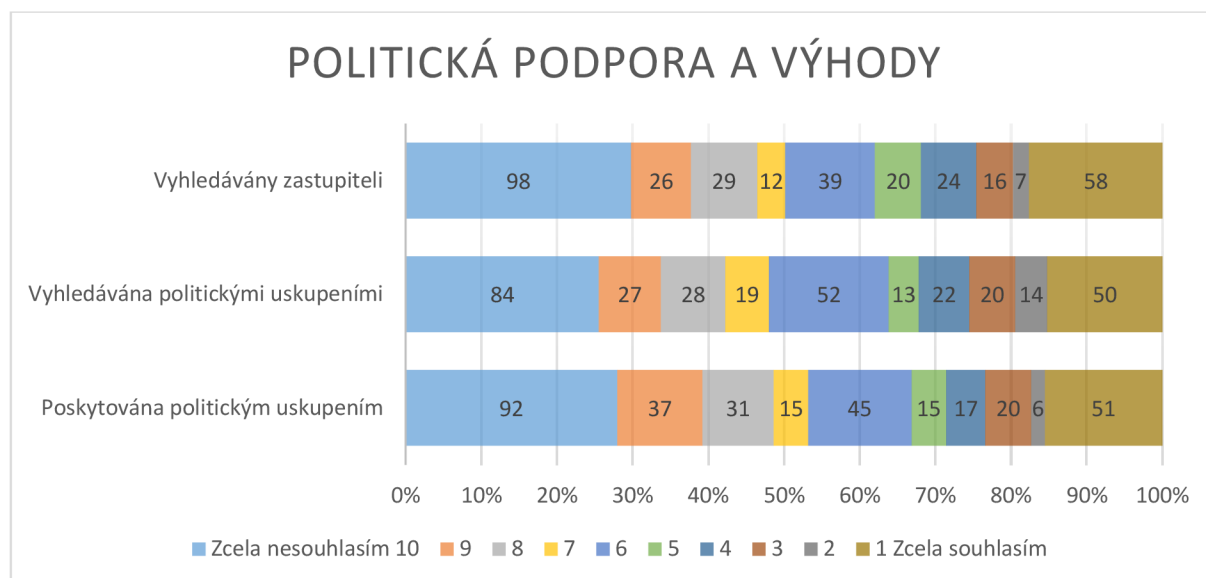

Zdroj: Autorka na základě sesbíraných dat.

Průměrné skóre u této otázky dosahuje 5,39. Tedy zastupitelé vnímají přítomnost tohoto jevu silněji, než v případě přijímání podpory nebo výhody ze strany samotných zastupitelů. Jedná se o třetí nejnižší skóre, kterého bylo dosaženo, třetí v pořadí nejsilněji vnímaný jev.

DVO 6 a 7 a 8 se týkají politické podpory. DVO 6 se ptá *Jak silně se domnívají zastupitelé, že někteří jejich kolegové/kolegyně vyhledávají výhody nebo politickou podporu výměnou za to, že poskytnou služby v souvislosti s jejich postavením?* DVO 7 hledá odpověď na otázku *Jak silně se domnívají zastupitelé, že je na úřadě, na kterém působí, určitým politických uskupením poskytována politická podpora výměnou za poskytnuté služby?* A DVO 8 zkoumá *Jak silně se domnívají zastupitelé, že v obci, ve které jsou zastupitelem/zastupitelkou, jsou určitá politická uskupení, která vyhledávají subjekty, jimž mohou poskytnout služby výměnou za jejich politickou podporu?*

Graf 4 Politická podpora a výhody

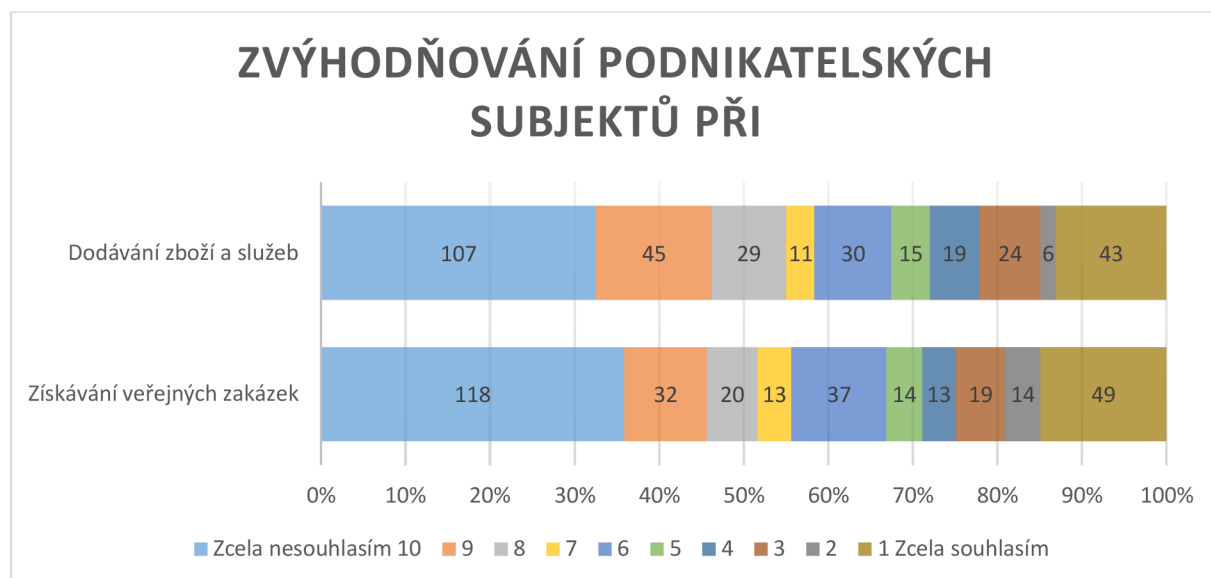

Zdroj: Autorka na základě sesbíraných dat.

Respondenti, kteří na jednotlivé otázky odpovídali, se domnívají silněji, že jejich kolegové aktivně vyhledávají subjekty, kterým by mohli služby výměnou za svou podporu, než že jsou jim vyhledáváni. Průměrné skóre u této otázky dosahuje na 5,53. Ještě silněji vnímají zastupitelé, že je politická podpora poskytována uskupením než jednotlivcům. Průměrné skóre u této otázky dosahuje 5,33. Nejnižšího průměrného skóre, 5,22, dosahuje otázka, ve které se respondenti vyjadřovali k tomu, nakolik silně se domnívají, že jsou u nich v obci určitá politická uskupení, která aktivně politickou podporu výměnou za služby vyhledávají. Přítomnost tohoto jevu tedy zastupitelé vnímají ze všeho nejsilněji.

DVO 9 a 10 se týkají zvýhodňování v rámci získávání veřejných zakázek a při dodávání zboží a služeb obci. DVO 9 se ptá *Jak silně se domnívají zastupitelé, že v rámci působnosti jejich obce jsou některé podnikatelské subjekty zvýhodňovány v souvislosti s se získáním veřejných zakázek ve veřejném výběrovém řízení?* DVO 10 je podkladem pro otázku, která celý dotazník uzavírá, a to *Jak silně se domnívají zastupitelé, že v rámci působnosti jejich obce jsou některé podnikatelské subjekty zvýhodňovány, pokud jde o dodávání zboží a služeb obci?*

Graf 5 Zvýhodňování podnikatelských subjektů při

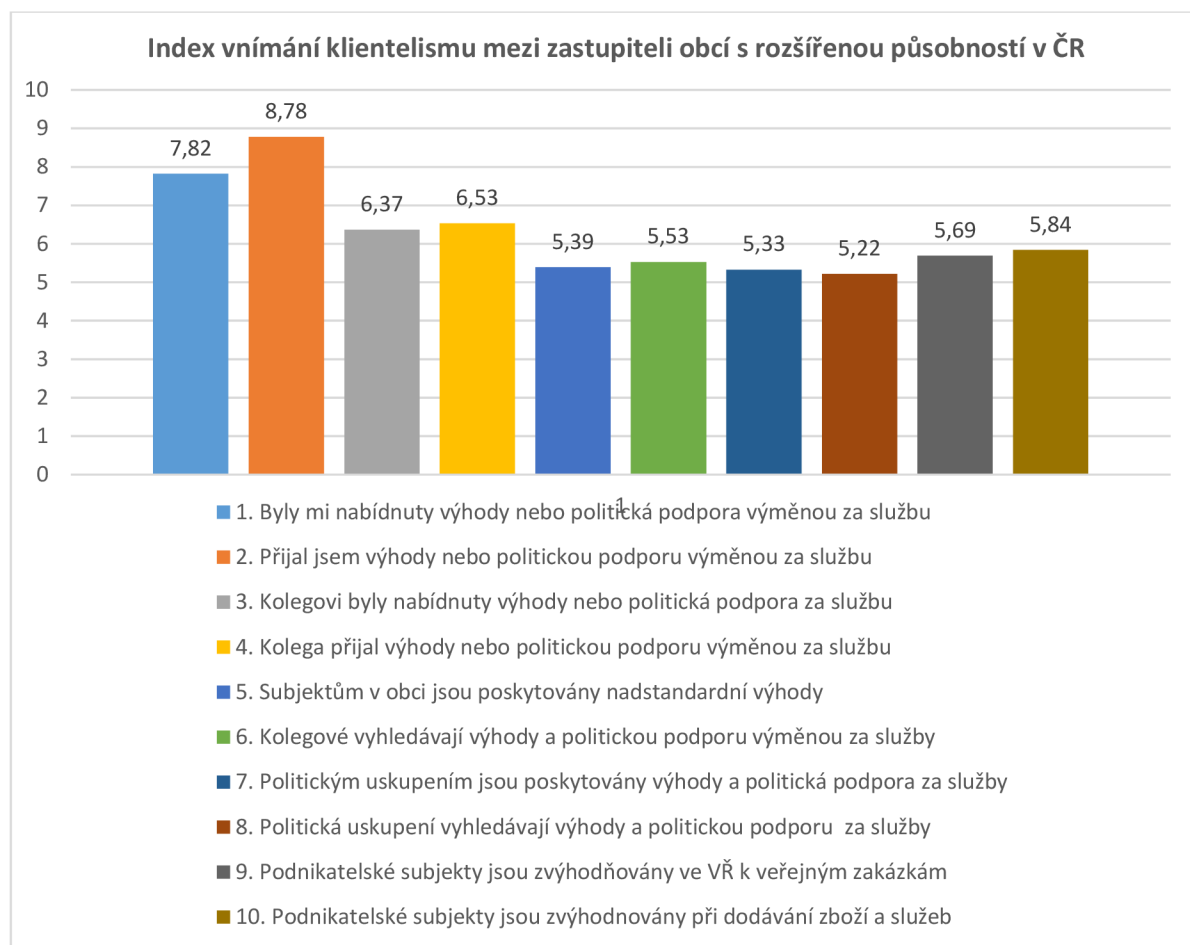

Zdroj: Autorka na základě sesbíraných dat.

U otázky, jak silně se domnívají zastupitelé, že u nich v obci dochází k zvýhodňování v souvislosti s veřejnými, je patrný slábnoucí trend, nicméně i zde klesá průměrné skóre k hodnotě pět, konkrétně na 5,69. Průměrné skóre u otázky týkající se zvýhodňování podnikatelských subjektů, pokud jde o dodávání zboží a služeb obci dosahuje 5,84.

Po zodpovězení otázek v dotazníku a zprůměrování hodnot jednotlivých odpovědí získáváme index vnímání klientelismu mezi zastupiteli, kdy 10 znamená nízké vnímání klientelismu a 1 vysoké vnímání klientelismu. Na základě odpovědí 329 respondentů dosahuje průměrná hodnota 6,25, tedy relativně nízké vnímání klientelismu. Vzhledem k získané hodnotě indexu musíme přijmout hypotézu, která předpokládala, že index vnímání klientelismu mezi zastupiteli obcí s rozšířenou působností je vyšší než 5, jelikož hodnota indexu je vyšší než 5. Získaný výsledek ukazuje, že zastupitelé obcí s rozšířenou působností klientelistické vlivy a vazby na svém pracovišti sice vnímají, ale slabě.

Graf 6 Index vnímání klientelismu mezi zastupiteli obcí s rozšířenou působností v ČR

Zdroj: Autorka na základě sesbíraných dat.

2.5 Diskuse

Hodnota indexu CPI v roce 2016 byla 5,5. Vzhledem k tomu, že CPI se zaměřuje na vnímání korupce, a klientelistické vazby nelze vždy vnímat jako korupční či nezákonné, je poměrně překvapivé, že index vnímání klientelismu mezi zastupiteli vyšel vyšší, konkrétně 6,25, resp. vnímání tohoto jevu je slabší, než je vnímání korupce v ČR. Občané tedy vnímají korupci v České republice silněji než zastupitelé obcí s rozšířenou působností klientelismus.

GCI zmiňovaný v teoretické části práce (s. 7) je výzkum prováděný mezi podnikatelskou veřejností. Hodnota tohoto indexu dosahuje 4,1, ovšem používá jen 7 bodovou škálu. Pro účel porovnání těchto indexů jsem GCI převedla tak, aby odpovídal škále 10 bodové, kdy 1 je vysoce problémové prostředí, a 10 je bezproblémové prostředí. Po přepočtu je jeho hodnota 5,863, což je hodnota, která se nachází mezi hodnotou CPI a hodnotou indexu vnímání klientelismu

získanou v rámci výzkumu této práce. Podnikatelé v České republice tedy vnímají prostředí veřejných institucí v České republice jako problematičtější než samotní zastupitelé, kteří v těchto institucích působí, nicméně jejich vnímání je ve vztahu k veřejným institucím lepší, než vnímání laické veřejnosti (CPI).

Největší úskalí dotazníkového šetření, navíc prováděného prostřednictvím elektronické pošty, je spojeno s velice nízkou návratností (Disman, 2002), což se potvrdilo i v tomto výzkumu, kdy z celkového počtu potenciálně oslovených respondentů dotazník vyplnilo pouze 7,03 % z nich. Nelze však určit, zda opravdu odpovědělo pouze 7,03 % ze 4367 oslovených respondentů, jelikož není potvrzeno, že všem z nich byl dotazník opravdu postoupen. Ve druhé fázi byli po doporučení a souhlasu vedení radnice oslovováni zastupitelé přímo, kdy míra návratnosti byla významně vyšší, až 24 %. Lze se domnívat, že strategie, kdy budou radnice požádány o svolení k oslovení jejich zastupitelů a jejich následné oslovení přímo, může zajistit vyšší návratnost dotazníků. Na základě reakcí některých zastupitelů se zdá, že někteří z nich mohli účast ve výzkumu odmítnout z toho důvodu, že ne zcela jasně pochopili, čeho se výzkum snaží dosáhnout, tedy zjistit, jak silně zastupitelé výskyt jevu klientelismu vnímají, ale domnívali se, že výzkumník se je, nebo jejich kolegy, snaží usvědčit z korupce, či že se snaží ukázat na to, že v politice dochází k nekalým praktikám.

Další z reakcí upozorňovaly na to, že si respondenti nejsou schopni vybrat, respektive na otázku neumí odpovědět, protože jednoduše neví, jestli k danému jevu v rámci jejich obce dochází, či nikoliv. V tomto případě respondenti dotazník nevyplnili vůbec, nebo volili hodnotu 5 v touze vyjádřit postoj „nevím“, což je nakonec patrné i z rozložení odpovědí u jednotlivých otázek. Tento fakt je opět spojen s nesprávným porozuměním zadání, jelikož opět, účelem bylo zjistit, nakolik silně přítomnost daného jevu vnímají, nikoliv nakolik vědí, že k daným jevům dochází. Tedy i z těchto důvodů může docházet ke zkreslení faktického stavu.

Ukazuje se, že rozebereme-li si jednotlivé otázky, nejslabší vnímání přítomnosti jevů nebo situací je, pokud se otázky týkaly přímo respondenta. Pokud se otázky týkaly jiných zastupitelů, vnímání bylo silnější, zdaleka nejvyšší však bylo v případě, týkaly-li se otázky větší skupiny osob, tedy kdy bylo problematičtější pro respondenta konkrétní jev personifikovat. Pokud zanedbáme první dvě otázky, které se týkaly přímo respondentů, dostáváme se na hodnotu indexu 5,72, při zanedbání prvních 4 otázek se dostaneme k hodnotě 5,48, což je hodnota téměř totožná hodnotou CPI z roku 2016. Můžeme tedy říci, že zastupitelé vnímají klientelismus

výrazněji, pokud je odosobněný, tedy v případě, nemusejí-li ho spojovat s konkrétní osobou, podobně, jako vnímá laická veřejnost korupci na základě výsledků CPI, kdy CPI také nepersonifikuje.

Získaná data naznačují, že se výzkumu pravděpodobně neúčastnily osoby, které se na těchto praktikách osobně podílejí. Případně se účastnily, nicméně se nedomnívají, že jejich počínání v rámci pozice zastupitele lze spojovat s klientelismem, avšak jejich kolegové toto jednání takto vnímat mohou. Další možný způsob interpretace dat je ten, že dochází ke zkreslení reality, kdy zastupitelé vnímají klientelismus silněji než nakolik se opravdu tento jev vyskytuje, jelikož k situacím, které klientelismus indikují, ve skutečnosti v tak velké míře nedochází.

ZÁVĚR A DOPORUČENÍ

Tato závěrečná bakalářská práce se zabývala jevem politického klientelismu ve veřejné správě, konkrétně mezi zastupiteli obcí s rozšířenou působností. V teoretické části byl definován koncept, praktická část uvádí způsob provedení výzkumu a interpretuje získaná data. Provedený výzkum se setkal s poměrně nízkou návratností, která mohla být způsobena několika faktory. Jednak byli respondenti osloveni prostřednictvím elektronické pošty, kdy u takto provedeného výzkumu je návratnost zpravidla nízká. Jednak nedošlo ke zpětné vazbě, kdy by se výzkumník dozvěděl, kolika zastupitelům z celkového počtu byl dotazník vůbec postoupen, a tak nelze říct, kolik respondentů bylo ve skutečnosti osloveno. Na základě druhé fáze výzkumu se lze domnívat, že byl-li by prvotně získán souhlas vedení radnic k oslovení zastupitelů přímo, mohla by být návratnost dotazníků vyšší. Současně by bylo vhodné, aby zastupitelé s dotazníkem obdrželi obsáhlejší průvodní dopis, který by jasně vysvětloval, nejen to, co výzkum zkoumá, ale především to, čeho chce dosáhnout, aby zastupitelé neměli pocit, že výzkumem se je někdo pokouší chytat za ruku při páchání trestné činnosti korupce. Dále, některé otázky mohly být definovány buď nesrozumitelně, nebo z nich nebylo přímo jasné, že respondent se má vyjadřovat pouze k tomu, nakolik přítomnost daného jevu vnímá.

Především srozumitelnost formulace otázek, správnost a funkčnost sestavení dotazníku, ale stejně tak porozumění respondentů tomu, o co v konkrétním výzkumu jde, může vcelku efektivně prověřit pilotní výzkum, který mohl výzkumu předcházet. Pokud by byl proveden prvotní výzkum, mohly být některé nedostatky tohoto výzkumu eliminovány, nebo alespoň zmírněny a výstup mohl být efektivnější. Nicméně, tato práce může sloužit jako podklad pro další, rozsáhlejší práce na podobné nebo stejné téma, praktická část může posloužit jako pilotní výzkum k tematicky podobně zaměřenému, rozsáhlejšímu výzkumu.

Domnívám se, že téma politického klientelismu je aktuálním tématem a je důležité, aby bylo nadále diskutováno. Angažovanost občanské společnosti, zájímání se o to, co se děje s veřejnými penězi, což nejsou peníze státu, ale peníze, které státu odvádějí jeho občané, a proto by se měli zajímat o to, co se s nimi děje, a angažovanost především samotných politiků může pozitivně ovlivnit výskyt jevů, které jsou projevem politického klientelismu, a ve výsledku může vést k efektivnějšímu rozdělování veřejných zdrojů. Jak je patrné z hodnoty indexu, která je 6,25, vnímání klientelismu mezi zastupiteli obcí s rozšířenou působností v České republice

je relativně slabé, nicméně vnímají, že k danému jevu v rámci veřejné správy dochází. Pokud bude toto téma veřejně diskutováno, bude na ně upozorňováno, samotní zastupitelé s ním budou konfrontováni, a případně, budou-li podobné výzkumy realizovány častěji a následně bude možné jejich srovnávání v čase, může toto všechno vést k zeslabení nejen vnímání, ale především reálného výskytu podobných praktik v institucích veřejné správy, jelikož i sami dotčení zastupitelé mohou takováto konání začít považovat za problematická, jelikož veřejnost je bude vnímat jako problematická, což ztěžuje nejen jejich působení na úřadech v rámci volebního období, ale samozřejmě i jejich znovuzvolení, a v konečném důsledku může sebedisciplina ze strany zastupitelů politické prostřední a politickou kulturu zlepšit.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

1. Birkerhoff, D. W., Goldsmith, A. A. 2002. *Clientelism, Patrimonialism and Democratic Governance: An Overview and Framework for Assessment and Programming*. Abt Associates Inc. Cambridge. [online] [cit. 2017-12-07]
Dostupné z: http://www.abtassociates.com/reports/2002601089183_30950.pdf
2. Klíma, M. 2015. *Od totality k defektní demokracii: privatizace a kolonizace politických stran netransparentním byznysem*. Praha: SLON. ISBN 978-80-7419-139-8
3. Matoušek, O. 2016. *Slovník sociální práce*. 3. vydání. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1154-9
4. Muno, W. 2010. *Conceptualizing and Measuring Clientelism*. [online] [cit. 2017-12-07]
Dostupné z:
https://www.researchgate.net/publication/228735911_Conceptualizing_and_measuring_clientelism
5. Naxera, V. 2015. *Korupce v komunistickém režimu a v průběhu postkomunistické transformace: studie korupčních, klientelistických a patronážních jevů z prostředí Československa/České republiky*. Brno: Doplněk. ISBN 978-80-7239-323-7
6. Naxera, V. 2013. *Stranická patronáž a její vztah ke korupci a klientelismu: teoretický koncept a nástin uplatnění v postkomunistickém prostředí*. Středoevropské politické studie. ISSN 1212-7817 Ročník XVI, Číslo 4, s. 264–287 [online] [cit. 2017-12-07]
Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cepsr/article/view/4487/5194>
7. Roniger, L. 2004. *Political Clientelism, Democracy, and Market Economy*. City University of New York. [online] [cit. 2017-12-07]
Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/4150135>
8. Smith, M. a kol. 2008. *Vnímání a realita korupce v České republice – nové výzkumy, metody a postupy*. Praha: ISEA. ISBN 978-80-903316-4-8
9. Strokes, CC 2011. *Political Clientelism*. Oxford University Press. [online] [cit. 2017-12-07]
Dostupné z:
<http://www.oxfordhandbooks.com/view/10.1093/oxfordhb/9780199566020.001.0001/oxfordhb-9780199566020-e-25>

10. Wawrosz, P. 2016. *Korupce v redistribučním prostředí: Česká republika, Evropa a svět*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky. ISBN 978-80-88018-07-0

Internetové zdroje:

1. Asociace krajů ČR, 2017. *Elektronický portál územních samospráv*. [online] [cit. 2017-11-29]
Dostupné z: <http://www.epusa.cz/>
2. ČTK, 1. prosince 2017. *Soud nevyslyšel námitky podjatosti v Rathově kauze. Jeho advokát hned podal stížnost*. [online] [cit. 2017-12-07]
Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/david-rath-soud-podjatost-namitky_1712011301_sam
3. ČTK, 19. září 2017. *Kauza ROP Severozápad: soud vrátil případ Kušnierz a Vráblíka k došetření*. [online] [cit. 2017-12-07]
Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/kauza-rop-severozapad-soud-vratil-pripad-kusnierze-a-vrablika-k-dosetreni_1709191134_jra
4. Český statistický úřad, 2017. *Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 20.10. – 21.10.2017*. [online] [cit. 2017-12-07]
Dostupné z: <https://volby.cz/cz/ps2017.htm>
5. Město Třebíč, 2016. *Veřejná zakázka: Výběr dopravce pro uzavření smlouvy o poskytování veřejných služeb v přepravě cestujících veřejnou linkovou autobusovou dopravou k zajištění dopravní obslužnosti města Třebíč a vybraných okolních obcí*. [online] [cit. 2017-12-07]
Dostupné z: https://zakazky.trebic.cz/contract_display_303.html
6. Sbírka předpisů České republiky, Ročník 2017. *Zákon, kterým se mění zákon č. 234/2014 Sb., o státní službě, ve znění pozdějších předpisů* [online] [cit. 2017-12-07]
Dostupné z: <https://www.sbirka.cz/POSL4TYD/NOVE/17-144.htm>
7. Sbírka předpisů České republiky, Ročník 2016. *Zákon, kterým se mění zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony* [online] [cit. 2017-12-07]
Dostupné z: <http://www.sbirka.cz/POSL4TYD/NOVE/16-302.htm>
8. Sbírka předpisů České republiky, Ročník 2016. *Zákon o zadávání veřejných zakázek*. [online] [cit. 2017-12-07]
Dostupné z: <http://www.sbirka.cz/POSL4TYD/NOVE/16-134.htm>

9. Transparency International, 2017. *Corruption perceptions index: early editions*. [online] [cit. 2017-12-07]
Dostupné z: https://www.transparency.org/research/cpi/cpi_early/0
10. Transparency International, 2016. *Tisková zpráva TI – Index vnímání korupce 2016: Česká republika neudržela pozitivní trend, v žebříčku CPI se propadla o 10 míst*. [online] [cit. 2017-12-07]
Dostupné z:
<https://www.transparency.cz/wp-content/uploads/Tiskov%C3%A1-zpr%C3%A1va-TI-CPI-2016-25.-1.-2017.docx>
11. Úřad pro ochranu hospodářské soutěže, 4.1.2017. *ROZHODNUTÍ: S0690/2016/VZ-00578/2017/512/AKP*. [online] [cit. 2017-12-07]
Dostupné z:
<https://www.uohs.cz/cs/verejne-zakazky/sbirky-rozhodnuti/detail-14713.html>
12. Vláda, 8. února 2017. *Vláda schválila návrh zákona na ochranu whistleblowerů, který předložil ministr Chvojka*. [online] [cit. 2017-12-07]
Dostupné z:
https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/pri-uradu-vlady/jan_chvojka/aktualne/vlada-schvalila-navrh-zakona-na-ochranu-whistlebloweru--ktery-predlozil-ministr-chvojka--153374/
13. World Economic Forum, 2016. *Global Competitiveness Report 2016-17*. [online] [cit. 2017-12-07]
Dostupné z:
<https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2016-2017-1>
14. World Economic Forum, 2016. *Global Competitiveness Report 2017-18*. [online] [cit. 2017-12-07]
Dostupné z:
<http://www3.weforum.org/docs/GCR2017-2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2017%E2%80%932018.pdf>

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 Výhody a politická podpora.....	24
Graf 2 Výhody a politický podpora nabízená kolegům.....	25
Graf 3 Osobám nebo skupině vlivných osob jsou poskytovány nadstandardní výhody	26
Graf 4 Politická podpora a výhody	27
Graf 5 Zvýhodňování podnikatelských subjektů při	28
Graf 6 Index vnímání klientelismu mezi zastupiteli obcí s rozšířenou působností v ČR.....	29

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Srovnání principů korupce, klientelismu a politické patronáže	16
---	----

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Soustředné kruhy klientelistických sítí	14
---	----

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

CPI – Corruption Perception Index
ČSSD – Česká strana sociálně demokratická
ČTK – Česká tisková kancelář
ČR – Česká republika
EU – Evropská Unie
GCI – Global Competitiveness Index
GCR – Global Competitiveness Report
GRECO – Group of states against corruption
MVČR – Ministerstvo vnitra České republiky
ODS – Občanská demokratická strana
OECD - Organisation for Economic Co-operation and Development
OGP – Open Government partnership
OSN – Organizace spojených národů
TI – transparency International
WEF – World Economic Forum

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 HVO, DVO a hypotéza
Příloha 2 Průvodní dopisy a dotazník
Příloha 3 Index vnímání klientelismu – četnost odpovědí – souhrnný graf
Příloha 4 CD se shromážděnými daty z dotazníkového šetření

Příloha 1 HVO, DVO a hypotéza

HVO: Je index vnímání klientelismu mezi zastupiteli vyšší než 5?

Indikátory:

1. politická podpora
2. nabízené služby
3. poskytnuté služby
4. nabízené výhody
5. poskytnuté výhody
6. zvýhodňování u veřejných zakázek
7. zvýhodňování při zajišťování dodávání zboží a služeb

Dílčí výzkumné otázky:

1. DVO – Jak silně vnímají zastupitelé, že jsou jim nabízeny výhody nebo politická podpora výměnou za poskytnuté služby?
2. DVO – Jak silně vnímají zastupitelé, že jejich kolegům jsou nabízeny výhody nebo politická podpora výměnou za poskytnuté služby?
3. DVO – V jaké míře přijímají zastupitelé nabízené výhody nebo politickou podporu výměnou za poskytnuté služby?
4. DVO – Jak silně se domnívají zastupitelé, že jejich kolegové přijímají výhody nebo politická podpora výměnou za poskytnuté služby?
5. DVO – Jak silně se domnívají zastupitelé, že jsou na úradě, na kterém působí, určitým osobám nebo skupině vlivných osob poskytovány nadstandardní výhody?
6. DVO – Jak silně se domnívají zastupitelé, že někteří jejich kolegové/kolegyně vyhledávají výhody nebo politickou podporu výměnou za to, že poskytnou služby v souvislosti s jejich postavením?
7. DVO – Jak silně se domnívají zastupitelé, že je na úradě, na kterém působí, určitým politických uskupením poskytována politická podpora výměnou za poskytnuté služby?
8. DVO - Jak silně se domnívají zastupitelé, že v obci, ve které jsou zastupitelem/zastupitelkou, jsou určitá politická uskupení, která vyhledávají subjekty, jimž mohou poskytnout služby výměnou za jejich politickou podporu?
9. DVO - Jak silně se domnívají zastupitelé, že v rámci působnosti jejich obce jsou některé podnikatelské subjekty zvýhodňovány v souvislosti s se získáním veřejných zakázek ve veřejném výběrovém řízení?
10. DVO - Jak silně se domnívají zastupitelé, že v rámci působnosti jejich obce jsou některé podnikatelské subjekty zvýhodňovány, pokud jde o dodávání zboží a služeb obci?

Hypotéza:

Index vnímání klientelismu mezi zastupiteli obcí s rozšířenou působností je vyšší než 5.

Příloha 2 Průvodní dopisy a dotazník

Vážená pani starostko, vážený pane starosto,

Jsem studentkou Ekonomicko-správní fakulty Masarykovy univerzity a v současnosti provádím výzkum pro získání podkladů ke své závěrečné bakalářské práci. Ráda bych Vás touto cestou požádala o laskavé rozeslání následujícího dotazníku zastupitelům a zastupitelkám Vaší obce. Tento dotazník se týká politické kultury, konkrétně vnímání klientelismu ve veřejné správě. Dotazník je anonymní a data, která budou jeho prostřednictvím získána, nebudou žádným způsobem spojována s konkrétními místy nebo osobami, a budou využita výhradně pro účely mé závěrečné práce. Vaše pomoc v této věci je pro mě a mou práci zásadní.

Děkuji.

Magdaléna Manková,

Studentka programu Veřejná ekonomika a správa, ESF MUNI

Vážená pani zastupitelko, vážený pane zastupiteli,

Jsem studentkou Ekonomicko-správní fakulty Masarykovy univerzity a v současnosti provádím výzkum pro získání podkladů ke své závěrečné bakalářské práci. Ráda bych Vás touto cestou požádala o laskavé vyplnění následujícího dotazníku týkajícího se politické kultury, konkrétně vnímání klientelismu ve veřejné správě.

Klientelismem se rozumí neformální vztahy založené principu výměny „něco za něco“.

Dotazník je anonymní a data, která budou jeho prostřednictvím získána, nebudou žádným způsobem spojována s konkrétními místy nebo osobami, a budou využita výhradně pro účely mé závěrečné práce. Prosím Vás o co největší upřímnost při jeho vyplňování, informace Vámi poskytnuté jsou pro mě a moji práci zásadní.

Děkuji.

Magdaléna Manková,

Studentka programu Veřejná ekonomika a správa, ESF MUNI

U každého z následujících výroků označte, nakolik silně vnímáte existenci tohoto jevu nebo situace, kdy 1 = zcela nesouhlasím, 10 = zcela souhlasím.

Všechny výroky se týkají výhradně Vaší práce zastupitele/zastupitelky a Vaší obce/města.

1. Byly mi nabídnuty výhody nebo politická podpora výměnou za to, že poskytnu protislužbu v souvislosti se svým postavením.

Zcela nesouhlasím 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Zcela souhlasím

2. Přijal/a jsem výhody nebo politickou podporu výměnou za to, že jsem poskytl(a) protislužbu v souvislosti se svým postavením.

Zcela nesouhlasím 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Zcela souhlasím

3. Některé/mu z mých kolegů/kolegyň byly nabídnuty výhody nebo politická podpora výměnou za to, že poskytnou službu v souvislosti se svým postavením.

Zcela nesouhlasím 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Zcela souhlasím

4. Některý z mých kolegů/kolegyň přijal výhody nebo politickou podporu výměnou za to, že poskytl službu v souvislosti s jejich postavením.

Zcela nesouhlasím 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
Zcela souhlasím

5. V naší obci/měště jsou určité osobě/skupině vlivných osob některými zastupiteli poskytovány nadstandardní výhody.

Zcela nesouhlasím 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
Zcela souhlasím

6. Domnívám se, že někteří mí kolegové/kolegyně vyhledávají výhody nebo politickou podporu výměnou za to, že poskytnou protislužby v souvislosti se svým postavením.

Zcela nesouhlasím 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
Zcela souhlasím

7. Domnívám se, že určitým politických uskupením nebo stranám je poskytována politická podpora výměnou za poskytnuté protislužby.

Zcela nesouhlasím 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
Zcela souhlasím

8. Domnívám se jsou určitá politická uskupení nebo strany, která vyhledávají osoby nebo skupiny osob, jimž mohou poskytnout protislužby výměnou za jejich politickou podporu.

Zcela nesouhlasím 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
Zcela souhlasím

9. Domnívám se, že některé podnikatelské subjekty jsou zvýhodňovány v souvislosti s se získáním veřejných zakázek ve veřejném výběrovém řízení.

Zcela nesouhlasím 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
Zcela souhlasím

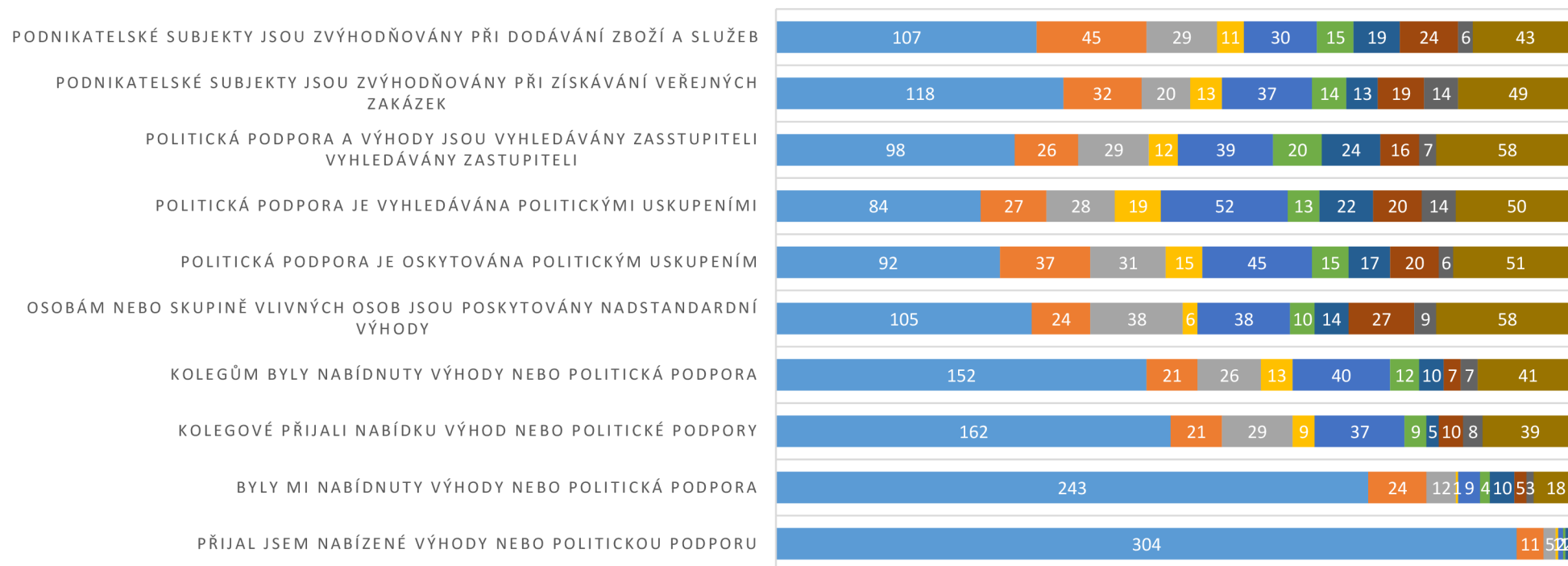
10. Domnívám se, že některé podnikatelské subjekty jsou zvýhodňovány, pokud jde o dodávání zboží a služeb obci.

Zcela nesouhlasím 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
Zcela souhlasím

Příloha 3 Index vnímání klientelismu – četnost odpovědí – souhrnný graf

INDEX VNÍMÁNÍ KLIENTELISMU - ČETNOST ODPOVĚDÍ - SOUHRNNÝ GRAF

■ Zcela nesouhlasím 10 ■ 9 ■ 8 ■ 7 ■ 6 ■ 5 ■ 4 ■ 3 ■ 2 ■ 1 Zcela souhlasím

Příloha 4 CD se shromážděnými daty z dotazníkového šetření